

ОТБРАНИТЕЛНА ПРОМИШЛЕНОСТ

С оборот от 97,3 милиарда евро през 2014 г., 500 000 пряко наети лица и 1,2 млн. непреки работни места европейската отбранителна промишленост е основен промишлен сектор. Тя се характеризира с икономически и технологични компоненти, които са важни фактори за конкурентоспособността на европейската промишленост. Европейската агенция за отбрана е създадена през 2004 г. и има за цел да допринесе за развитието на тази промишленост. Този сектор понастоящем е изправен пред предизвикателства като раздробеността на пазара и намаляването на разходите за отбрана.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

Дейността на ЕС в тази област се основава на разпоредбите на член 352 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), отнасящ за случаите, при които договорите на ЕС не посочват ясно дейностите, с които могат да се постигнат целите на ЕС. Член 173 от ДФЕС представлява правно основание на промишлената политика на ЕС. В същото време промените, настъпили на пазарите на военно-промишлени стоки поради необходимостта да се отговори на изискванията на правилата на вътрешните пазари, са подчинени на изискванията на член 346, параграф 1 на ДФЕС. В този член се посочва, че „всяка държава-членка може да предприеме такива мерки, каквито счита за необходими за закрила на основните интереси на своята сигурност, свързани с производството или търговията с оръжие, муниципии и военни материали“.

ЦЕЛИ

Отбранителната промишленост има голямо значение за ЕС поради технологическите и икономически аспекти на своята политика. Конкурентната способност на европейската отбранителна промишленост има съществено значение за доверието в Общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО). Много е важно държавите-членки на ЕС да си сътрудничат с цел да се сложи край на съществуващата политика и практика, пречещи на предприятията от европейска отбранителна промишленост да работят по-ефективно заедно.

РЕЗУЛТАТИ

Отбранителна промишленост на ЕС е важна за европейската икономика като цяло. По подобие на всички други промишлени дейности отбранителната промишленост трябва да се стреми към по-висока ефективност, за да предоставя

на своите клиенти по-добро съотношение между цена и качество, като в същото време защитава интересите на своите акционери.

A. Контекст

1. Политика в областта на изследователската и развойна дейност

Финансирането на научните изследвания в ЕС е насочено главно към граждански цели. При все това някои от посочените технологични области (например информационно оборудване и технологии (ИОТ)) могат да допринесат за подобряване на технологичната база на отбраната и конкурентната способност на тази промишленост. Когато е възможно, потребностите на отбранителната промишленост следва да бъдат отразени в политиката за научни изследвания на ЕС. На своето заседание през декември 2013 г. Европейският съвет прикани държавите членки да увеличат инвестициите в съвместни програми за научни изследвания, като също така призовава Комисията, заедно с Европейската агенция по отбрана (EDA), да разработи предложения за по-нататъшно насърчаване на научните изследвания върху обекти с двойна употреба.

2. Износ

През 2008 г. Съветът прие Обща позиция [2008/944/CFSP \(ОП\)](#), в която се определят общи правила относно контрола върху износа на военни технологии и оборудване и се заменя предходно политическо споразумение, а именно [Кодексът за поведение на ЕС относно износа на оръжие](#) (1998 г.). С настоящата ОП, ЕС е единствената регионална организация, установила правно обвързващо споразумение относно износа на конвенционално оръжие. Целта на ОП е да засили сближаването на държавите — членки на ЕС в областта на политиките за контрол върху износа на оръжие, като износът на оръжие остава в крайна сметка въпрос от национална компетентност. Режимът на ЕС за контрол на износа е уреден от Регламент (ЕО) № 428/2009, който предвижда общи правила на ЕС за контрол, общ за ЕС списък на изделията с двойна употреба и координация и сътрудничество за подкрепа на съгласуваното прилагане и привеждане в изпълнение в целия ЕС.

На 30 юни 2011 г. беше публикувана Зелена книга на Комисията относно системата на ЕС за контрол върху износа на стоки с двойно предназначение с цел постигане на баланс между текущото функциониране на системата на ЕС за контрол върху износа и вземане под внимание на евентуални области за реформи. Това проправи пътя за приемането на съобщение [\(COM\(2014\)0244\)](#), което очертава дългосрочна визия за стратегическия контрол на износа на ЕС и набелязва конкретни варианти на политиката за модернизиране на системата за контрол на износа. През септември 2016 г. Комисията прие предложение за модернизиране на съществуващия Регламент (ЕО) № 428/2009 и засилване на контрола върху износа на изделията с двойна употреба.

Б. Политика, отнасяща се до европейската отбранителна промишленост

1. Към европейски пазар на отбранително оборудване (ЕПОО)

През септември 2004 г. Комисията представи Зелена книга за обществените поръчки в областта на отбраната [\(COM\(2004\) 0608\)](#), чиято цел е да

допринесе за „постепенното изграждане на европейски пазар за отбранително оборудване“ (ЕПОО) между държавите-членки, който да е по-прозрачен и по-отворен. Зелената книга е неделима част от стратегията „Към европейска политика в областта на отбранителното оборудване“, приета от Комисията в началото на 2003 г. Целта беше да се постигне по-ефективно използване на ресурсите в областта на отбраната и да се засили конкурентната способност на промишлеността в Европа, като едновременно с това бъдат направени подобрения в областта на военното въоръжаване в рамките на европейската политика за безопасност и отбрана.

През 2007 г. държавите-членки на ЕС постигнаха съгласие да стимулират разработването на „европейска отбранителна технологична и индустриална база (ЕОТИБ) с помощта на стратегия за европейска отбранителна технологична и индустриална база. Поддържането и по-нататъшното разработване на европейска отбранителна технологична и индустриална база е една от основните цели на ЕС, отнасяща се до политиката в областта на европейската отбранителна промишленост. През юни 2006 г. беше поставено началото на Междуправителствения режим за Насърчаване на конкуренцията на пазара на отбранителното оборудване. Този доброволен междуправителствен режим се изпълнява въз основа на [Кодекс за поведение при поръчки в областта на отбраната](#) (ноември 2015 г.), който се подкрепя от система за отчитане и мониторинг с цел осигуряване на взаимна прозрачност и отчетност между държавите-членки. Друг важен елемент е [Кодексът на най-добрите практики във веригата за доставки](#) (май 2005 г.).

Стандартизацията на отбранителното оборудване е важна за интегрирането на националните пазари. Предприети бяха стъпки с лансирането на портала на европейската референтна система за отбранителни стандарти (EDSTAR) през 2012 г., който замени своя предшественик, а именно Европейския наръчник за обществените поръчки за отбраната (EHDP). EDSTAR последва създаването на европейска информационна система за стандарти в отбраната (EDSIS), която представлява портал за по-широкоспектърна стандартизация на европейското отбранително оборудване с цел популяризиране на стандарти, които трябва да бъдат разработени или да бъдат предмет на съществени изменения.

На 24 юли 2013 г. Комисията прие съобщение, което съдържа план за действие за повишаване на ефективността и конкурентоспособността на европейската отбранителна промишленост ([COM\(2013\) 542](#)). Инициативите обхващат следните области: вътрешен пазар, индустриална политика, научни изследвания и иновации, капацитет, космос, енергетика и международна търговия. По отношение на обществените поръчки в областта на отбраната, в съобщението се обявява създаването на механизъм за наблюдение на пазара.

2. Възлагане на обществени поръчки в областта на отбраната и трансфери в рамките на ЕС на продукти за отбрана

Чрез Директива 2009/43/ЕО относно трансфера на свързани с отбраната продукти и Директива 2009/81/ЕО за възлагане на поръчки в областта на отбраната и

сигурността, ЕС установи релевантни насоки за създаване на референтна рамка на ЕС в това отношение.

Директива 2009/81/ЕС въвежда справедливи и прозрачни правила за възлагане на поръчки в областта на отбраната, които ще улеснят достъпа на предприятията от областта на отбраната до свързаните с отбраната пазари на други държави-членки. В нея се предвижда процедура за договаряне с предварително публикуване като стандартна процедура, което позволява по-голяма гъвкавост, специфични правила относно сигурността на чувствителната информация, клаузи за сигурността на доставките и специфични правила за договаряне с подизпълнители. При все това, държавите членки могат да изключат договорите за отбрана и сигурност, ако това е необходимо за защитата на техни основни интереси в областта на сигурността (член 346 от ДФЕС).

Директива 2009/43/ЕС за трансфери на свързани с отбраната продукти в рамките на ЕС опростява и хармонизира условията и процедурите за прехвърляне на такива продукти в ЕС. Тя създава единна и прозрачна система за три типа лицензи: генерални, глобални и индивидуални. Друг ключов елемент на Директивата е сертифицирането на предприятията. Предприятията, които се считат за надеждни, ще имат право да извършват трансфери с генерални лицензи. Индивидуално лицензиране трябва да стане изключение и да бъде ограничено до ясно обосновани случаи.

3. Европейска агенция по отбранително оборудване

Европейската агенция по отбрана (ЕАО) беше учредена на 12 юли 2004 г. Нейните основни функции са: да развива капацитет за отбрана; да насърчава и подобрява европейското сътрудничество в областта на въоръжаването; да укрепва европейската отбранителна технологична и промишлена база (ЕОТПБ) и да създава конкурентноспособен в международен план европейски пазар на отбранително оборудване техника (ЕПОО); и да повишава ефективността на европейската научноизследователска и технологична дейност (НИТД) в областта на отбраната.

4. Европейска програма за научноизследователска дейност в областта на безопасността

Въпреки усилията за създаване на обща рамка за европейската политика за отбрана, изследванията в тази област като цяло намаляха рязко от 2006 г. насам. Съзнаващи тази негативна тенденция, няколко от политическите органи на Съюза започнаха да реагират. Гражданската програма на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ (2014—2020 г.) беше открита в по-широк план за проекти за „двойна употреба“. Едно от нейните предизвикателства (това за сигурни общества) е да се насърчават научните изследвания за защита на свободата и сигурността на Европа и нейните граждани. Тя има за цел да обедини всички заинтересовани страни: промишленост, включително МСП, научноизследователски организации и университети, както и органи на публичната власт, неправителствени организации, обществени и частни организации в областта на сигурността. Активното участие на крайните потребители е от голямо значение. Бюджетът, отпуснат за сигурни общества

за периода 2014—2020 г., е 1 700 милиона евро, което представлява 2,2 % от средствата за „Хоризонт 2020“.

С оглед на нарастващото значение на научните изследвания в областта на отбраната и последните промени в обстановката в областта на сигурността в Европа, Комисията предложи, през ноември 2016 г., Европейски фонд за отбрана и други действия в подкрепа на по-ефикасни разходи на държавите членки за съвместни отбранителни способности, за засилване на сигурността на европейските граждани и насърчаване на конкурентоспособна и иновативна промишлена база ([европейски план за действие в областта на отбраната \(COM\(2016\)0950\)](#)). В рамките на следващата многогодишна финансова рамка на ЕС (2021—2027 г.), Комисията възнамерява да предложи специална европейска програма за научни изследвания в областта на отбраната с приблизителен бюджет от 500 милиона евро годишно.

РОЛЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Парламентът прие различни резолюции, свързани с отбранителната промишленост. В [резолюция](#), приета на 10 април 2002 г.^[1], ЕП призова за създаването на Европейска агенция по въоръжаване и за стандартизация в областта на отбраната. В [резолюция](#) за Зелената книга и обществените поръчки в областта на отбраната ^[2] ЕП потвърди становището си — вече изразено в резолюцията от 2002 г., че силната, ефективна и жизнеспособна европейска военна промишленост и ефективната политика за възлагане на обществени поръчки са жизнено важни за развитието на Европейската политика за сигурност и отбрана. Резолюцията насърчава също така Комисията да продължи своите усилия за постепенното създаване на европейски пазар за отбранително оборудване (ЕПОО), който да бъде по-прозрачен и по-отворен, между отделните държави членки. ЕП също така е в състояние да гарантира, че опасенията му относно така наречения „Пакет за отбрана“ (т.е. Директиви 2009/43/ЕО и 2009/81/ЕО) са отразени в окончателно приетите текстове на директивите (напр. укрепване на прозрачността, ограничаване в използването на компенсации).

В [резолюцията си](#) от 22 ноември 2012 г. относно изпълнението на ОПСО^[3] Парламентът настоя върху факта, че засилването на европейския капацитет следва да се изразява също така и в консолидиране на промишлената и технологическа база на европейската отбранителна промишленост, и призова държавите членки да изпълнят изцяло Директива 2009/81/ЕО с цел да се постигне по-голяма оперативна съвместимост на оборудването и да се води борба срещу разпокъсването на пазара.

[Резолюция](#) от 21 ноември 2013 г.^[4] на Парламента също така призовава за укрепването на европейското сътрудничество в областта на промишлеността и подчертава необходимостта от подкрепата за мисиите на ОПСО чрез европейски

---

[1]ОВ С 127Е, 29.5.2003 г., стр. 582

[2]ОВ С 280Е, 18.11.2006 г., стр. 463

[3]ОВ С 419, 16.12.2015 г., стр. 124

[4]ОВ С 436, 24.11.2016 г., стр. 26

научни изследвания и развитие при използване на изследователската програма „Хоризонт 2020“. Той призовава също така държавите членки да подобрят прозрачността и отвореността на своите пазари в областта на отбраната, подчертавайки специфичния характер на обществените поръчки в областта на отбраната.

В две резолюции, приети през [май 2015 г.](#)^[5] и [април 2016 г.](#)^[6], Парламентът призова за ефективна и амбициозна европейска външна политика и политика на сигурност въз основа на обща визия за ключовите европейски интереси. Той настоятелно призова държавите членки да определят политически цели, основаващи се на общи интереси, и изтъкна, че Бялата книга на ЕС в областта на отбраната следва да бъде приета въз основа на глобалната стратегия. Парламентът подкрепи развитието на ОПСО и сътрудничество в областта на отбраната между държавите членки.

През ноември 2016 г. Парламентът прие [резолюция](#) относно Европейски съюз за отбрана^[7], с предложение действията за него да започнат незабавно.

Frédéric Gouardères
05/2019

---

[5]ОВ С 353, 27.9.2016 г., стр. 74

[6]Приети текстове, [P8_TA\(2016\)0120](#)

[7]Приети текстове, [P8_TA\(2016\)0435](#)

